

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

מברכים אדר א'

פ' משיבטים ♦ כז שבט ה'תשעט

דברי אלוקים חיים מרוך רבינו הגה"ק זיע"א

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וגו'.
ופירש רש"י שכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים אבל מקום שכתוב ואלה (עם ו') מוסיף על הראשונים. והכוונה הוא כאן לומר שמה הראשונים מסיני אף אלו מסיני, כלומר שהפרשה שלנו פרשת משפטים קשור לפרשת יתרו ששם כתוב העשרת הדברות שנאמר מסיני ולכן כתב "ואלה" שתדע שכמו שהראשונים שהם עשרת הדברות הוא מסיני כמו כן כאן שכתוב משפטים שבין אדם לחבירו שתדע שגם זה מסיני הוא. והוקשו המפרשים על לשון שכתוב לפניהם, ורש"י פירש שהכוונה שאמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם פרק והלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם עכ"ל. ועוד פירש רש"י שלפניהם הכוונה לומר שלא יבוא לדין לפני עכו"ם ואפילו יודע שבדין אחד שהם דניו אותו כדניי ישראל מכל מקום אל תביאיהו בערכאות שלהם שהביא דיני ישראל לפני עכו"ם, מחלל את השם וכו'.

ונראה לומר בעזרת השם יתברך, שידוע שכל פרשה ופרשה בתורה נעוץ תחילתו בסופו, ולכן כאן בפרשת משפטים שקאי יותר על דיני התורה שבין אדם לחבירו, וקאמר לפניהם "כלומר שמצוות שבין אדם לחבירו תשים עוד לפני המצוות שכתובים בפרשה הקודמת של פרשת יתרו שהם עשרת הדיברות שהם ביותר בין אדם לקונו, שאל יחשוב האדם לחלק בין מצות שבין אדם לקונו לומר שהם החשובים יותר ויזלזל במצות שבין אדם לחבירו ולכן כתוב אשר תשים לפניהם שתדע שיתכן שהם עוד יותר חשובים, כי ידוע שכל מצוות שבין אדם לחבירו הם ביותר חמורים מכיון שיש בהם ב' דברים שגם בין אדם לקונו יש בהם מכיון שה' ציוה זאת ולכן החטא יותר גדול ויותר חמור שאמרו חז"ל שמצוות שבין אדם לחבירו לא מתכפר אף בתשובה וגם לא יום כיפור מכפר עד שירצה את האדם שחטא לו, ואם גזל צריך להחזיר הגזילה, ולכן כתוב לפניהם לומר שיחשוב את המצוות שבין אדם לחבירו וידע שזה הכל מאת השי"ת וכמו אנכי ה' אלוהיך ויזהר לקיימם.

וגם אפשר לומר שקאי הפסוק שאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם שכתב רש"י שזה מוסיף על הראשונים, שזה קאי על הפסוקים האחרונים שבפרשה הקודמת, שכתוב בפסוק (כ, כב) ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרובך הנפת עליה ותחללה, וכתב רש"י הק' הא למדת שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך, ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליו כורת ומחבל והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים שאינם ראות ולא שומעות ולא מדברות על ידי שמטילות שלום אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל, המטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה, בין אדם לחבירו, על אחת כמה וכמה שלא תבואוהו פורענות עכ"ל של רש"י המלמד אותנו מוסר השכל.

וגם זה סגולה לאדם שלא יבוא עליו פורענות ח"ו, שיעסוק בזה להטיל שלום בין איש לאשתו ובין משפחה למשפחה ובין אדם לחבירו, ולא יבוא עליו פורענות עליו בעז"ה. המשך בעמ' ב'

דברות קודש מרוך רבינו עט"ר שליט"א

ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה (כד, ג). וברש"י ואת כל המשפטים, שבע מצוות בני נח ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה.

וצריך ביאור בשלמה הני מצוות שניתנו להם במרה הוצרך משה לספר לישראל כי עכשיו נצטוו במצוות אלו, אבל שבע מצוות בני נח הלא כבר נצטוו מימי אדם הראשון ולא נתחדש עכשיו, וא"כ אמאי הוצרך משה להזהירם על זה.

ומפרש הגר"נ גשטטנר זצ"ל ב' להורות נתן לפי מש"כ בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' פק"ד) דבן נח נעשה גדול משעה שבא לכלל דעת ולא כישראל שנעשה גדול כשהוא בן י"ג שנה, דשיעור בן י"ג לגדלות בישראל היה מהלכה למשה מסיני שנאמר בין שאר שיעורין שהן הללמ"ס וכמש"כ בשו"ת הרא"ש, אבל בן נח שלא נאמר בו שיעורין נעשה גדול משעה שבא לכלל דעת בן ח' או ט'.

וכתבו האחרונים (עיין אור שמח וחלקת יואב) דבמצוות בני נח מתחייבים ישראל לא משעה שבאו לכלל י"ג שנה אלא משעה שבאו לכלל דעת, דבשעת מתן תורה לא להקל יצאו אלא להחמיר, וע"כ נשאר דינם להחמיר כבן נח עכ"ד.

ועפ"ז י"ל בזה שבא משה להודיעם עכשיו ז' מצוות בני נח, שלא יעלה על דעת ישראל דמזמן מתן תורה ואילך שנתחדשו שיעורים לישראל ממילא נשתנו דיניהם גם למצוות בני נח ונתחייבו עליהם רק משעת גדלות של ישראל, לכן הודיעם משה דלגבי ז' מצוות בני נח נשאר דינם כמקודם דמצווים משעה שבאו לכלל דעת.

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט)

וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת וגו' אם בעליו עמו לא ישלם וגו' (כב, יג-יד).

כתב האור החיים הק' אף ששאלה בבעלים פטור, הפטור הוא רק מדיני אדם אבל חייב בידי שמים.

הגאון רבי מאיר אריק אבד"ק טארנא בספרו טל תורה הקשה עליו ממה דאיתא בגמ' בבא מציעא (דף צז.) אמר רבא: מי שרוצה לשאול דבר מחבירו, ויפטר מאחריותו, יאמר לו בזמן השאלה תן לי מים לשתות דהוי שאלה בבעלים, מפני שהמשאיל עושה מלאכה לשואל בזמן השאלה. ואי פקח הוא המשאיל, וידוע שפטור בעלים תלוי בזמן השאלה יאמר לשואל שאל את הדבר קודם, ואחר כך אתן לך מים] ואין זו שאלה בבעלים ע"כ.

ומקשה הגר"מ אריק: וצ"ע דא"כ שחייב אדם בידי שמים איך נתן רבא עצה לעשות כן לכתחילה, והרי ישאר חייב בידי שמים. ומתרחץ שיש ליישב: אולי כוונת האוה"ח בנאבד בפשיעה אבל באונס פטור אף לצאת ידי שמים, והבא לפטור מאונס קאמר רבא. ומסיים הגר"מ אריק: ועם כל זה הדבר חידוש ולא נזכר בפוסקים עכ"ד.

אמנם יש לציין לדברי המאירי (שם) שכתב שהעיקר שבא רבא ללמד הוא עצה למשאיל להיזהר מרמאותו של שואל, שלא יסכים לתת לו מים בשעת השאלה [וזוה לשונו: מאחר שביארנו שכל שהמשאיל במלאכת השומר בשעת שאלה פטור השואל כל שרוצה לשאול ומתכוין לרמות את חברו ואומר לו השקני מים, ומכוין שיעתר לו לכך ישעשה שואל לו בשעה שהוא קונה את הבהמה להיות שואל עליה, יהא הלה [המשאיל] פקח ויאמר לו משוך וקנה תחלה ואח"כ אעשה שלא יעשה עצמו נעתר לשאלתו עד שנעשה הוא שואל] עיי"ש. ולפי דבריו אתי שפיר, שהעיקר בא רבא ללמד למשאיל איך להתחמק מהשואל, ולא לשואל איך להיפטר מהמשאיל ודו"ק.

◆ המשך דא"ח רבינו הק' זיע"א ◆

וגם בפסוק (כ, כג) כתב רש"י על הפסוק "ול א תעלה במעלות על מזבחו אשר לא תגלה ערוותך עליו, כשאתה בונה כבש למזבח לא תעשהו מעלות מעלות (כלומר מדריגות) אלא חלק יהא משופע, שע"י המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך וכו' ואתה נוהג במנהג ביזיון, והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם דעת להקפיד על בזיונם, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג ביזיון חבריך, שהוא בדמות יוצריך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה [כלומר שלא תנהג בו מנהג ביזיון]

הרי לפנינו דברי קודשו של רש"י המלמד אותנו מוסר השכל כיצד לנהוג בין אדם לחבירו, ולכן אפשר לומר שרש"י מרמז אותנו במה שכתב שתיבת "ואלה" מוסיף על הראשונים, וזה שתשים לפניהם, שקאי על הפסוקים שמסיים בהם פרשת יתרו, וכוונתו שתשים את דברי המוסר הנ"ל, לפני בני אדם שידעו לדבר בדברי המשפטים שבין אדם לחבירו ולא יזל זל בחבירו, וידעו שזה הכל דברי ה' כמו עשרת הדברות, וכל התורה כולה מקשה אחד הוא, ותורה שלימה ניתנה מסיני הן ההלכות שבין אדם לקונו ובין ההלכות שבין אדם לחבירו, וגם תורה שבכתב ובעל פה הוא מקשה אחת מאת ה' יתברך, שניתנה מסיני ולא עוד שחז"ל אמרו שכל דבר של הלכה ותורה שתלמד ותחדש, הכל ניתנה למשה מסיני לעם ישראל.

והנה בפרשתנו נכתב שאמרו ישראל, כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע והארכנו בזה בפרשה הקודמת בענין הקושיא שמכיון שאמרו נעשה ונשמע למה היה צריך כפיית ההר עליהם שיקבלו את התורה, והבאנו לבאר בדברי המפרשים לתרץ בזה ושהתחדש לנו בסייעתא דשמיא.

ועתה נוסיף לתרץ דמכיון שהזכרנו שעיקר הפרשה שלפנינו הוא ממצוות שבין אדם לחבירו, ולכן אפשר לומר שהכפיה היתה על זאת, והגם שאמרו נעשה ונשמע, אפשר לומר "שנעשה" נאמר על מצוות שבין אדם לה' יתברך, שזה קיבלו ברצון שהבינו שהם מצוות הש"ת ובל"ה להבין הדבר קיבלו ברצון ואמרו נעשה ולא נשאל למה ומדוע ומה טעם יש בדבר, אבל במצוות של בין אדם לחבירו חשבו שזה תלוי בשכל האדם ואמרו ש"נשמע" עליהם כלומר שנשמע ונתבונן בדבר בשכלינו להבין אם אנו חייבים לשלם או לא ולא שזה תלוי ברצון ה', ולכן היתה הכפיה של ההר כגיגית עליהם להורות שאין על זה שום בחירה וצריך לעשותם בא מונה ובפשטות מה שכתבה התורה הק' אף שאין מבינים הטעם, וידוע מה שכתב הסמ"ע בשו"ע חו"מ שדעת בעלי בתים הם היפך מדעת תורה, כלומר שבעיני חושן משפט שהם דינים של בין אדם לחבירו צריכין ג"כ לעזוב את השכל לגמרי ורק לעשות כרצון ה' המבואר בתורה ובדברי חז"ל ובפוסקים הק' המקובלים בכלל ישראל ולשמע בדברי השופט והדיין שבכל דור ודור ולעשות הכל כמו שיוור לנו לעשות. וגם אפשר להוסיף שמה שנאמר "נעשה ונשמע" רק בפרשת משפטים להורות שזה השלימות שגם במצוות שהם בין אדם לחבירו לא יעמוד על שכלו אלא יאמר נעשה ונעשה שמקודם נעשה מה שציווה התורה ורק אחר כך נשמע שנשתדל להבין טעמי המצוות יסוד המצוות, הן על פי נגלה שבתורה מה שכתבו הספרים הק' ובפרט בספר החינוך להבין טעמי ושורשי המצוות וכן האריך בזה בספה"ק רבינו בח"י לבאר כל מצוה על פי הפשט וגם על פי הרמז ועל פי הסוד.

ומי שזוכה להבין על פי הקבלה וסודות התורה על פי מה שמבואר בזוהר הק' ובכתבי האר"ז"ל טעמי כל מצוה ומצוה וסודיה, אשרי חלקו ומה טוב גורלו, ומכל מקום יאמין שאי אפשר לאדם לידע כל הסודות עד לעתיד לבוא שכתוב ומלאה

הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, וכמ"ש בשם הבעש"ט שאמר על הפסוק תורת ה' תמימה, שעדיין הוא תמימה כלומר שעוד לא נגעה בה אדם בשלימות עד לעתיד לבוא בעזרת השם. והנה נבאר עוד בפסוק שהתחלנו "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", וכתב התרגום אנקלוס: ואלין דיניא די תסדר קדמוהון" ויש כמה פירושים על התרגום הזה שתירגם מילת משפטים לדיניא.

ונראה לומר בדרך רמז על דרך שכתבו שבתורה הק' מוזכר ענין התוכחה בפרשת בחוקתי ובפרשת כי תבוא, והענין בזה בשני אופנים, אחד שהאדם המאמין בתורת השם, אם יראה מה שכתוב בהתוכחה וישמע בקריאת הפרשה בשבתות, אז יקבל מזה מוסר השכל להזהר שלא לעשות ח"ו עבירות שלא יבוא עליהם הפורעניות הקשה מה שנכתב בתורה, כלומר שיזהר מקודם, וחכם נקרא שרואה מה שנולד ממעשה שיעשה נגד רצון ה'.

וגם יש בזה ענין של ונשלמה שפתינו האמור בגמרא שמי שלומד בפרשת הקרבנות כאילו הוא מקריב אותם בבית המקדש, כמו כן אם קורא את התוכחה הקשה שנאמר בתורה ועוסק בה הוי כאילו כבר היה, ונפטר מהם ולא מקבל את העונש, וכמובן שמדובר שמקבל עליו לכל הפחות בהרהור תשובה שלא לעשות עוד כזאת, וזה מה שאמר הכתוב "אלה המשפטים אשר תשים לפניהם" [והתרגום פתר וכתב ואילן דיניא] כלומר שהדינים תשים לפניהם ולא ח"ו עליהם וכמו תינוק בבית הספר שאם הוא חכם ורואה שרבו מראה לו את המקל, ואומר שאם יעשה ח"ו כך וכך הוא יכה במקלו הוא מבין שלא לעשות זאת אבל אם הוא טיפש הוא מזלזל בזה שרואה את המקל, ואז אם יעשה את מה שלא צריך לעשות כמובן שיכהו המורה במקלו

ועוד יש בזה ענין הידוע מצדיקים הק' ובפרט בתלמידי הבעש"ט הק' שלפעמים ראו דינים ח"ו על אדם ורצו להמתיקם ודיברו קשות על האדם שבאו עליו הדינים, וגם דיברו אליו קשות דהיינו הדברים הקשים כגידין וגם לפעמים ביזו את האדם וגם ידוע שהיו צדיקים שגם כיבדו את האדם במכת יד, וזה הכל שרצו לעשות טובה לאיש ישראל, ואף שהרואה חשב שהוא מבזה אתו על לא דבר, אבל החכם ידע והבין מה היתה הכוונה שלהם ולרוב פעמים ראוי בעינם הגשמי שע"י זה שעשו הצדיקים נמתק הדין הקשה שיש על האדם, בזה שהקדימו הצדיקים לעשות כעין זה הדין הקשה שיש על האדם ובזה גרמו שלא יקבל יותר, כי מה לו מקצתו ומה לי כולה, וזה הענין לא ניתן לעשות לכל אדם כי אם לצדיקי האמת שכל כוונתם לשם שמים כידוע.

וזה ראינו גם אצל רבותינו הק' אבל לא כולם הבינו זאת כי השטן מבלבל ומקרר את האמונה בה' ובמשה עבדו דהיינו הצדיקים שבכל דור ודור, וזה מה שכתב התרגום "ואילין דיניא בי תסדר קדמיהון" דהיינו שה' יתברך מצוה למשה רבינו שיעשה ויסדר הדינים הקשים שיש על עם ישראל מקודם שבזה יצילם מעונשים הקשים שמגיע עליהם.

ומכיון שאנו נמצאים בסוף ימי השובב"ם והשבת הוא גם כן שבת שקלים עלינו להתחזק והכל הולך אחר החיתום דהיינו הסוף, שנזכה לקיים כל מה שקיבלנו עלינו בימים של השובב"ם, וניזהר שבקריאת הפרשיות של הקמת המשכן והקריאה תעורר הזמן ונזכה לבנין בית המקדש השלישי ויתקבלו תפילות ישראל שאומרים בזה השבת שקלים "אור פניך עלינו אדון נשא, ושקל אשא בבית נכון ונישא ובצדק הגה ערך כי תשא" בקרוב ממש ע"י משיח צדקינו מתוך רחמים וחסדים מגול ים במהרה בימינו אמן.

פניני חיים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כא, א)

מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני. (רש"י) כדי שלא יהיו אנשים סבורים, כי מכיון שהמשפטים הם בעלי אופי הגיוני ומחויבים לפי השכל, אינם איפוא מצוות אלוקות אלא יצירות אנושיות – על כן העידה התורה, שהם "מסיני" כדוגמת מצוות אחרות שהן בבחינת חוקים ויש לקיימן רק מפני רצון השם-יתברך ולא משום שהשכל מחייב אותן...

(חידושי הרי"ם)

ועבדתם את ה' אלקיכם וגו' לא תהיה משכלה (כג, ה – ו)

ירמוז כנודע מפי צדיקים שכאשר האדם משכים בבוקר ועוסק תחילה בתורה ותפילה ורק אח"כ הוא נפנה לעסקיו הגשמיים, הריהו מצליח בעסקיו ואינו בא לידי מכשול לא בגשמיות ולא ברוחניות. וע"ז רמז שכאשר בתחילה ועבדתם את ה' אלקיכם בק"ש ותפילה וכו', אזי לא תהיה משכלה אותיות משכלה, שבאופן זה אינו בא לידי מכשול כלל.

(חוקי חיים)

כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע (כד, ז) עיקר הבירור הוא ע"י אריכת הגלות והנסיון וצפייתנו אליו יתברך, כי בוודאי אנחנו זרע עם הקודש לא נעזוב את אבינו מלכינו כאשר לא עזבוהו אבותינו, אשר בכל דור ודור באנו באש ובמים על דבר קדושת שמו יתברך, ואם גם זה היה ח"ו רצון הבורא ברוך הוא לנסות אותנו בנסיונות אלף פעמים כמוהו ח"ו, בוודאי לא נעזוב ולא נטוש אותו עד עולם, כי זה היה כפיית הר סיני שלא נעזוב הקדוש ברוך הוא בכל מיני קושיות, ונסיונות, ואנו הבטחנו אותו יתברך כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, כי דיבר לשון קשות, בכל מיני קושיות ח"ו נשמע לו יתברך ונעשה מצותיו

(שומר אמונים)

ומראה כבוד ה' כאש אוכלת כו' (כד, יז). דהנה האדם בעבודתו להשם יתברך בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה. וכשאדם רוצה לידע אם השם יתברך יש לו תענוג מעבודתו הבחינה הוא על זה, אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא אז בוודאי מוכח שהשם יתברך יש לו תענוג מעבודתו ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו. לזה אמר ומראה כבוד ה' כו', שהסימ' כשירצה אדם לידע אם רואה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא נהנה ממנו ולזה כאש אוכלת אם לבו בוער כאש וקל להבין.

(קדושת לוי)

בושלי חיים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כא, א)

אשר תלמדם לא נאמר, אלא תשים ופירש רש"י כשולחן ערוך ומוכן לפני האדם.

אחד מחסידי הרי"ם הקדוש זי"ע התנצל לפניו, אודות שכחה שיש לו והוא שוכח מה שלומד. אמר לו הרי"ם, הזדמן לך פעם שלקחת הכף לאכול ושכחת לשים הכף בפה רק נתת את הכף תחת האוזן? ענה החסיד הנ"ל איך יתכן לשכוח איך לאכול ושלא ליתן האוכל לפה, אשר בזה כל החיות של האדם, אמר לו הרי"ם, אם כן איך יתכן שאתה שוכח התורה אשר בזה תלוי כל חיות האדם, כי מזון הנשמה הוא כמו האוכל שהוא מזון הגוף, וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קיט, צג) לעולם לא אשכח פיקודיך כי בם חייתני.

(בית יצחק)

ויצאה חנם אין כסף (כא, יא)

הרב הקדוש רבי יצחק מסקווירא זצוק"ל, אמר: הפירוש של ה'אור החיים' הקדוש, על הפסוק (כא, יא) 'ויצאה חנם אין כסף', איז א גוטער פראוועניא, היינו פרקליט טוב, שמליץ יושר ומלמד זכות על כלל ישראל.

וזה לשון ה'אור החיים' הקדוש (בד"ה) ואמר עוד 'ואם שלש אלה'... 'ויצאה חנם' (כא, יא), פירוש, הגם שלא יהיה בידם לא תורה ולא מצות [חנם]. - ואפילו לא יִכְסְפו לדבר הגאולה, והוא אומר 'אין כסף'. [בכל זאת, 'ויצאה'] כי יסוריה יספיקו - לפדינה.

ילקוט מאורי אור

נעימות חיים

המהפכה של מרן האמרי אמת להתפלל בזמנה

אנשי קדש תהיון לי (כב, ל).

כשעשה מרן האמרי אמת מגור זי"ע את המהפיכה בזמני התפילה אשר היו נהוגים עד הנה במקהלות החסידים, והורה לחסידיו להתחיל ולהתפלל תפילת שחרית "בזמנה", לא היה זה דבר של מה בכך... הזקנים מן הדור הקודם, שהתרגלו כל חייהם להתפלל בשעה מאוחרת, לאחר הרבה "הכנות", לא הסתגלו בנקל לסדר החדש.

דומה היה עליהם כאילו מדובר בשינוי חוקות יומם ולילה... אולם הוא זי"ע עמד איתן בדעתו, ואט אט החדיר אצל כולם את שינוי זמני התפילה ל"תפילה בזמנה"...

לימים סיפר בנו מרן הפני מנחם מגור זי"ע כי באותה תקופה נכנס פעם חסיד פלוני אל הקודש פנימה, ושפך שיחו לפני אביו הקדוש, כי ההכנות לתפילה שהורגל בהן מימים ימימה חסרות לו עכשיו, ובגלל כך אינו מרגיש טעם ערב בתפילתו. אולם הרבי השיבו קצרות כדרכו: "ועוד תני בר קפרא, אילו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה..."

רק כשיצא מלפניו אמר האמרי אמת זי"ע: "הנה זה עודנו לבו דואב על העדר ההכנה, ומרגיש בחסרונה, אבל רוב רובם בכלל לא מרגישים שחסר להם משהו..."

גיסו של הרבי, הוא הגה"ק רבי צבי חנוך הכהן לוין זי"ע אב"ד בענדין, סיפר לפניו באותם ימים – כמראה מקום בעלמא – שמובא בספר ישן כי ישנו אבר מסויים בגוף האדם אשר אינו מגיע לעירנות מלאה רק אחרי שעות אחדות מיקיצתו מן השינה, ומאחר שצריך להתפלל בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", אולי מן הראוי להרחיק את שעת התפילה משעת היקיצה בבוקר? חייך האמרי אמת זי"ע והשיבו בשניות: "אכן כך... אכן כך... יש להקדים בלילה לישון ולקום בבוקר מוקדם, כדי שעד שעת התפילה בזמנה יתעוררו כל האיברים..."

הוא גופו אמר אז בדרך צחות: הבריות אומרים, מה הבדל יש בין פשטידה של אטריות ("לוקשן קוגעל") לפשטידה מתפוחי אדמה, שהראשונה אפילו לא עלתה יפה באפייתה – נשאר ממנה לכל הפחות אטריות וצימוקים וכו', הראויות למאכל כמות שהן, מה שאין כן האחרת – אם אינה מצליחה לא נשאר ממנה כלום... כן הוא גם לענין התפילה, אם מתפללים "בזמנה" – אזי אפילו אם לא היתה ברעותא דליבא כראוי, מכל מקום הלא התפלל תפילה כמאמרה... תפילה בזמנה... אבל אם מתפללים "שלא בזמנה", וגם עצם התפילה לא היתה כדבעי, מה נשאר ממנה?...

ראש גולת אריאל (ח"א עמ' רד)

הליכות חיים

הוצאת מוקצה מכיור כדי שלא יפסד

הרשב"א ס"ל דאין תורת מוקצה ממש על כשמל"א, וגם כשאין ראוי לצורך היתר עדיין לא נאסר אם רק ראוי לצורך מקומו]. וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן לב) שהחזו"א (הל' שבת סימן טז אות יג) הניח דין זה בצ"ע.

ואם כן בנידון דידן, יש להקל גם באופן שאי אפשר להשתמש בהחפץ לצורך גופו, מ"מ מטלטלו לצורך מקומו, וכהרשב"א.

ולפום ריהטא היה נראה, דהני מייל דוקא באופן שאין לו כיור אחר להשתמש בו, דאם יש לו אחר לכאורה יש לאסור לטלטל החפץ, וכמו שכתב המשנ"ב (שח סק"ב) לענין טלטול לצורך גופו, דזהו דוקא כשאין לו כלי היתר לתשמיש, דאל"ה אין לו להשתמש בכלי האסור, וא"כ ה"ה לצורך מקומו. – ואולי יש לחלק בין צורך גופו למקומו, דכיון שכעת רוצה במקום זה, א"כ אף שיש לו כיור נוסף מותר להוציא החפץ. – ומ"מ נראה דבכה"ג יש לחוש לדעת הרז"ה, שבדבר שאי אפשר להשתמש לצורך גופו, יש להחמיר שלא לטלטלו.

אבל לאחר העיון נראה, דאף באופן שיש לו כיור נוסף מותר לטלטלו ע"י הערמה, וכמו שכתב בשו"ע הרב (שח, יב) דאף מחמה לצל מותר לטלטל באופן מסויים, וז"ל: ואם מחשב עליו להשתמש בו תשמיש במקום אחר, או שמחשב להשתמש איזה תשמיש במקום זה שהכלי מונח שם, מותר לו לטלטלו ממקום זה, אע"פ שעיקר כוונתו בטלטולו הוא כדי שלא יגנב או ישבר במקום זה, עכ"ד. ומקורו ממג"א (סק"ח), וכ"כ במשנ"ב (סקט"ו). – ומצינו גם כן היתר בנידון דידן ליטול את החפץ ע"י הערמה.

וכל זה לענין כלי שמלאכתו לאיסור, אבל במוקצה מחמת גופו, כבר כתב אאמו"ר שליט"א בשו"ת משנ"י (ח"ו סימן קמט), שאסור להוציא קסטה או כלי אלקטרוני מהכיור, שכן קסטה נידונית כמוקצה מחמת גופו, דכלי שמל"א שמוותר להשתמש בו לצורך גופו, היינו אם יכול להשתמש בו שימוש המותר בשבת, כגון קורנס לפצוח בו אגוזים, גפרור לחצוץ בו שיניו, אבל קסטה הגם שבעצמותיה היא כלי שמל"א, אבל אינה ראויה לשום תשמיש היתר מחמת עדינותה, ואינה ראויה לשום דבר אחר אלא להכניסה למכונת טייפ. ומבואר בשו"ת אבני נזר (הנ"ל) שכלי שאינו ראוי כלל רק למלאכת איסור, זה מוקצה גמור דמודה בו ר' שמעון, ואין לך מוקצה גמור כזה [כיון שהקצהו מדעתו לגמרי]. וכ"כ בהגהות הגרעק"א (לשו"ע או"ח סוסי' רסו, ד"ה שם בא"ד אלא), דכל שיש לו מציאות היתר טלטול בשבת לגופו, היינו לתשמישים הרגילים בו בחול, מותר גם לצורך מקומו, אבל שופר דאין רגילים ליתן בו מים לתינוק, וליכא מציאות טלטול לגופו, בזה גם לצורך מקומו אסור. וכ"ה במשנ"ב (סי' שח סקל"ד). – וילע"ע אם יש איזה היתר בהפסד מרובה, עכ"ד..

מאת

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מו"צ בק"ק קראלי ומח"ס גם אני אודך

שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור מונח בכיור, ואינו רוצה ליטול שם ידים כדי שלא יפסד המוקצה, האם מותר להוציא את המוקצה, שהרי מותר לטלטל כשמל"א לצורך מקומו. או דלמא, טלטול כזה דמי למטלטל מחמה לצל שלא יפסד הכלי דאסור. – ומה הדין במוקצה מחמת גופו באופן זה.

תשובת הגאון רבי יקותיאל ליברמן בספרי גם אני אודך:

הדבר פשוט, שאם הוא כלי שמלאכתו לאיסור מותר להוציאו מן הכיור. דהנה בשו"ע (שח, ג) נפסק: "כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך גופו וכו' בין לצורך מקומו, דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם, ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה, אבל מחמה לצל, דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שיגנב או שישבר שם, אסור", עכ"ד השו"ע.

ופשטות לשון השו"ע מורה, שכל כלי שמלאכתו לאיסור שמעכב האדם מלהשתמש במקום זה שרוצה להשתמש בו, מותר לטלטלו, ואין נפק"מ אם המעכב הוא משום שהחפץ מפריע לו, או משום שחושש שיפסד החפץ, דבין כך ובין כך כיון שמפריע לו להשתמש כאן מותר לו לטלטלו. ומחמה לצל נקרא, באופן שאין צריך להמקום כלל, ורק רואה החפץ במקום מסויים שמשם יכול ליגבב או ליפסד, זה נקרא מחמה לצל.

אלא שעדיין יש לדון, באופן שהחפץ המונח בכיור אי אפשר להשתמש בו כלל לצורך גופו, אם מותר להוציאו, דידוע מחלוקת הרז"ה והרשב"א (שבת קנד): בסוגיית מבטל כלי מהיכנו, אם כשמל"א כשאינו ראוי לאיזה טלטול לצורך גופו, גם לצורך מקומו אסור, וכן דעת הרז"ה. אבל הרשב"א חולק, דאע"פ שלא חזי לצורך גופו, מ"מ לצורך מקומו מותר.

וכדעת הרז"ה נקט התהלה לדוד (רסו, ח), דכל כלי שמלאכתו לאיסור, אם אינו ראוי לצורך שום דבר המותר בשבת, אסור לטלטלו אף לצורך מקומו, וציין אאמו"ר שליט"א בשו"ת משנ"י (ח"ה סימן עו אות ה) שזו דעת בעל המאור, ושכ"כ הפמ"ג (שח א"א יב). ושהדברים מפורשים יותר בשו"ת אבני נזר (או"ח סימן נה, ב) דכלי שמל"א אין הפירוש שאינו ראוי למלאכת היתר, שהרי מותר לטלטלו לצורך גופו, הנה שיש לו צורך גופו בהיתר, וג' חילוקים בכלי שמל"א – א) אם אינו ראוי כלל רק למלאכת איסור, זה מוקצה גמור, שאין לך מוקצה גמור כזה. – ב) ואם ראוי מעט למלאכת היתר, בזה מחלוקת ר"י ור"ש במוקצה. – ג) ואם ראוי גמור למלאכת היתר, רק שעיקר עשייתו למלאכת איסור, מותר גם לר' יהודה לצורך גופו ומקומו, עיי"ש.

ולהלכה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן נט) שנראה לפסוק כדעת הרשב"א. וכן משמע בשו"ע הרב (שח, פה) להקל כדעת הרשב"א. [ועיי"ש שביאר פלוגתתם, דדעת הרז"ה דכשמל"א תורת מוקצה ממש עליו, אלא שהתירו אם יכול להשתמש בגופו צורך היתר, ואם אינו יכול נשאר עליו שם מוקצה, וגם לצורך מקומו אסור דצורך מקומו הוא טפל בהיתרו לצורך גופו. משא"כ

מאות כבר נושעו! ומה איתך?
רוצים גם ישועה? יש לכם שמחה, אזכרה וכו'
תרמו! וקחו חלק בהפצת המעינות של
מרכז "אמונת חיים" קראלי
כתובת לתרומות תגובות ולקבלת הגליון
רח' דב גור 20/23 אשדוד
טל. 08-8659931
או בדוא"ל: 3118494@gmail.com

קול קראלי
עדכונים ♦ שיחות ודרשות ♦ סיפורים ♦ ניגונים
074-7962278
שמעו ותחי נפשכם